

Εισαγωγικό Σημείωμα

Το 2020 λήφθηκαν πρωτοφανή μέτρα για την αντιμετώπιση της πανδημίας του κορωνοϊού, τα οποία αφενός ήταν απολύτως αναγκαία για την διασφάλιση του συνταγματικού αγαθού της προστασίας της δημόσιας υγείας, αφετέρου άγγιζαν τον πυρήνα του συνταγματικού αγαθού της θρησκευτικής ελευθερίας.

Για τον λόγο αυτό, στην Έκθεση για το 2020 περιλαμβάνεται ειδικό κεφάλαιο για τα μέτρα κατά της πανδημίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και σε άλλες χώρες της Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου.

Από τα δεδομένα που παρατίθενται στο ειδικό κεφάλαιο προκύπτουν τα εξής: α) η Ελλάδα κινήθηκε έγκαιρα και αποφασιστικά λαμβάνοντας σειρά μέτρων για την αντιμετώπιση του πρώτου κύματος της πανδημίας.

β) τα μέτρα για τους χώρους λατρείας λήφθηκαν υπό τους ίδιους υγειονομικούς όρους που αφορούσαν και όλες τις άλλες απαγορεύσεις της αντίστοιχης χρονικής περιόδου. Ως εκ τούτου, δεν υπήρξε καμία αρνητική ή θετική διάκριση εις βάρος ή εις όφελος αντίστοιχα των θρησκευόμενων πολιτών ή μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων.

γ) τα μέτρα που έλαβε η Ελλάδα είναι όμοια ή ανάλογα με μέτρα που έλαβαν και πολλές άλλες χώρες, διαφοροποιούμενα κυρίως ως προς τον χρόνο λήψης ή την έκταση εφαρμογής τους. Το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάνθηκε ότι τα μέτρα κατά της πανδημίας που ίσχυσαν για τους χώρους λατρείας δεν παραβίαζαν το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (βλ. Απόφαση 49/30-3-2020).

Όλες οι θρησκευτικές κοινότητες της χώρας συνέδραμαν στην προσπάθεια αντιμετώπισης της πανδημίας, όμως ιδιαίτερο βάρος ευθύνης ανέλαβε αναπόφευκτα η Ορθόδοξη Εκκλησία, καθώς οι Χριστιανοί Ορθόδοξοι αποτελούν περισσότερο από το 95% του πληθυσμού. Αν και σε όλες τις θρησκευτικές κοινότητες υπήρξαν αντιδράσεις κατά των μέτρων από (μεγαλύτερη ή μικρότερη) μερίδα πιστών που θεώρησε ότι αποδεικνύει την πίστη της με τη μη τήρηση των μέτρων, αναπόφευκτα και πάλι, λόγω πληθυσμού, οι μεγαλύτερες και πλέον οργανωμένες αντιδράσεις σημειώθηκαν εντός της Ορθόδοξου Εκκλησίας. Βεβαίως, το φαινόμενο της κατανόησης της πανδημίας μέσα από θεωρίες συνωμοσίας δεν ήταν αποκλειστικά ελληνικό και ούτε αφορά μόνο όσους θρησκευόνται. Κινήματα αρνητών και αντιεμβολιαστών, δηλαδή κινήματα εναντίον του ορθού λόγου και της επιστήμης, εμφανίστηκαν σε όλες τις χώρες και εκκινούν από διαφορετικές αφετηρίες θρησκευτικού, φιλοσοφικού, ιδεολογικού, πολιτικού ή άλλου χαρακτήρα. Η βασική παρατήρηση που ισχύει για όλες τις θρησκευτικές κοινότητες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, είναι ότι η θρησκευτική διάσταση των κινήματων αρνητών και αντιεμβολιαστών είχε ως κύριο χαρακτηριστικό ότι αρνητές και αντιεμβολιαστές αυτού του τύπου αυτοπροβάλλονταν ως οι «αληθινοί» πιστοί σε αντίθεση με τη «συστημική» έκφραση των αντίστοιχων θρησκευτικών κοινοτήτων, δηλαδή τη νομίμως αναγνωρισμένη ηγεσία των θρησκευτικών κοινοτήτων, η οποία, σε όλες τις χώρες, συντάχθηκε και υποστήριξε τις κρατικές πολιτικές αντιμετώπισης της πανδημίας.

Στην Ελλάδα, η Ορθόδοξη Εκκλησία και ειδικότερα ο Οικουμενικός Πατριάρχης και ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και Πάσης Ελλάδος υπήρξαν τα κύρια θύματα της επίθεσης των 8 αρνητών και των αντιεμβολιαστών, ενώ επιχειρήθηκε μεθοδικά η απαξίωση της Συνοδικότητας, ενός δομικού χαρακτηριστικού της Ορθόδοξης Εκκλησίας. Τα κύρια επιχειρήματα αυτών των κινήματων ανορθολογισμού προέρχονταν και διακινούνταν πρώτιστα μέσω του Διαδικτύου (ιστοσελίδες και μέσα κοινωνικής δικτύωσης) και δευτερευόντως μέσω συγκεκριμένων εφημερίδων που είναι γνωστό ότι εκπροσωπούν τον ακραίο χώρο. Στη μεγάλη πλειονότητά τους αναπαρήγαγαν (συνήθως, επιλεκτικά) τη στάση και τις ανακοινώσεις του Πατριαρχείου Μόσχας ή Κληρικών του και τα κηρύγματα ακραίων προτεσταντικών οργανώσεων των Η.Π.Α. Στην πρώτη περίπτωση, κύριος στόχος ήταν η ανάδειξη του Πατριαρχείου Μόσχας ως του μόνου γνήσιου εκφραστή και υπερασπιστή της Ορθοδοξίας σε αντίθεση με τη στάση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Εκκλησίας της Ελλάδος που «πρόδωσαν την Ορθοδοξία» γιατί «υποτάχθηκαν» στο Κράτος και «τήρησαν τα μέτρα». Μετά την αλλαγή στάσης του Πατριαρχείου Μόσχας και την πλήρη ευθυγράμμισή του με την (ρωσική) κρατική πολιτική αντιμετώπισης της πανδημίας που οδήγησε στην υιοθέτηση σκληρότερων μέτρων (και μάλιστα μέτρων που αφορούσαν τον πυρήνα της Ορθοδοξίας, δηλαδή τη Θεία Κοινωνία) από αυτά που υιοθέτησε η Εκκλησία της Ελλάδας, η χρήση των κειμένων του Πατριαρχείου Μόσχας σχεδόν εξαφανίστηκε χωρίς, όμως, να μειωθεί η προβολή του ως υπερασπιστή της Ορθοδοξίας, σε αντίθεση με το Οικουμενικό Πατριαρχείο και την Εκκλησία

της Ελλάδος που συνέχισαν να κατηγορούνται ότι «υποτάσσονται» στην (ελληνική) κρατική πολιτική αντιμετώπισης της πανδημίας. Στη δεύτερη περίπτωση, επιχειρήματα συνιστούσαν απλές μεταφράσεις κειμένων από ακραίες προτεσταντικές οργανώσεις των Η.Π.Α., όπου συνυπήρχαν οι θεωρίες για το «χάραγμα του Αντίχριστου», για την παραγωγή εμβολίων από «αγέννητα παιδιά που δολοφονήθηκαν», για την «αλλαγή του ανθρώπινου DNA» ή για το «τσιπάρισμα» όλων των ανθρώπων με στόχο «την υποταγή τους σε μια παγκόσμια εξουσία». Δεν ήταν λίγες οι περιπτώσεις όπου αυτά τα κείμενα ή οι ιδέες δεν αποδίδονταν στους πραγματικούς συγγραφείς τους, αλλά σε Αγίους της Ορθόδοξης Εκκλησίας και κυρίως στον Άγιο Παΐσιο. Η Ορθόδοξη Εκκλησία, την περίοδο της πανδημίας, δέχθηκε ταυτόχρονη επίθεση και από τα κινήματα αρνητών και αντιεμβολιαστών αλλά και από τους αντικληρικαλιστές. Γι' αυτό έχει ιδιαίτερη αξία το γεγονός ότι η Εκκλησία της Ελλάδος, παρά τα όποια προβλήματα, καθυστερήσεις ή επιμέρους δυσαρμονίες, έπαιξε σημαντικό ρόλο στην προστασία της δημόσιας υγείας αποδεικνύοντας για μια ακόμα φορά την κρίσιμη θέση που κατέχει στη δημόσια σφαίρα, καθώς εξακολουθεί να αποτελεί σημείο αναφοράς για τη μεγάλη πλειονότητα των Ελλήνων. Τα διδάγματα που αντλούνται από την οικονομική κρίση που κορυφώθηκε το 2012, από την προσφυγική κρίση του 2015 αλλά και από την πλέον πρόσφατη κρίση της πανδημίας, όσον αφορά το πεδίο των θρησκευμάτων, είναι κοινά ως προς τις δυνατότητες και τον ρόλο που καλούνται να διαδραματίσουν οι θρησκευτικές κοινότητες, και ειδικότερα η Ορθόδοξη Εκκλησία, κατά τη διάρκεια των κρίσεων, ώστε το έθνος να μπορέσει να τις αντιμετωπίσει επιτυχώς. Η παράμετρος αυτή είναι χρήσιμο να λαμβάνεται εγκαίρως υπ' όψιν στον σχεδιασμό αντιμετώπισης κρίσεων.

Γιώργος Καλαντζής,

Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων

Σύνοψη περιεχομένων

Στο Εισαγωγικό μέρος (I) παρουσιάζεται το ιστορικό και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων, καθώς και το θεσμικό πλαίσιο που διέπει την προστασία της θρησκευτικής ελευθερίας στην Ελλάδα, με ειδική αναφορά στην ανέγερση και λειτουργία λατρευτικών χώρων.

Ακολούθως, γίνεται αναφορά στο Δίκτυο καταγραφής περιστατικών, προσδιορίζονται τα είδη χώρων θρησκευτικής σημασίας που ελήφθησαν υπόψη και παρατίθεται κατάλογος με τους συνεργαζόμενους θρησκευτικούς και κρατικούς φορείς.

Στο δεύτερο μέρος (II) παρατίθενται τα πάσης φύσεως περιστατικά σε βάρος χώρων θρησκευτικής σημασίας, τα οποία περιήλθαν σε γνώση της Υπηρεσίας, ανά θρησκευτική κοινότητα, συνοδευόμενα από ιστορικά, νομικά και στατιστικά στοιχεία κατά περίπτωση.

Συνολικά, για το έτος 2020 καταγράφηκαν τετρακόσια τέσσερα (404) περιστατικά εις βάρος χώρων θρησκευτικής σημασίας, κατανεμόμενα ανά θρήσκευμα ως ακολούθως:

- Χριστιανισμός: τριακόσια ογδόντα πέντε (385) περιστατικά πάσης φύσεως (βανδαλισμοί, διαρρήξεις, κλοπές, ιεροσυλίες, νεκροσυλίες, ληστείες, τοποθετήσεις εκρηκτικών μηχανισμών και λοιπές βεβηλώσεις).

Ειδικότερα:

- Τριακόσια εβδομήντα τέσσερα (374) περιστατικά αφορούν στην Ορθόδοξη Εκκλησία ήτοι το 92,57% επί του συνόλου,
- Επτά (7) περιστατικά αφορούν στην Καθολική Εκκλησία, ήτοι το 1,73% επί του συνόλου,
- Τέσσερα (4) περιστατικά αφορούν στους Γνησίους Ορθοδόξους Χριστιανούς (Γ.Ο.Χ.), ήτοι το 0,99% επί του συνόλου,

- Ιουδαϊσμός: δέκα (10) περιστατικά ρατσιστικού/αντισημιτικού χαρακτήρα, ήτοι το 2,48% επί του συνόλου.

- Μουσουλμανισμός: εννέα (9) περιστατικά, ήτοι το 2,23% επί του συνόλου.

Δεν αναφέρθηκαν περιστατικά σε βάρος χώρων άλλων θρησκευμάτων.

Στο **τρίτο μέρος (III)** ακολουθεί γεωγραφική και στατιστική απεικόνιση των δεδομένων υπό μορφή χαρτών και γραφημάτων, με αποτύπωση:

- α) της γεωγραφικής κατανομής των περιστατικών στην Επικράτεια ανά Θρήσκευμα,
- β) της γεωγραφικής κατανομής του συνόλου των καταγεγραμμένων περιστατικών ανά Περιφέρεια,
- γ) της χρονολογικής κατανομής των περιστατικών ανά μήνα,
- δ) των εξιχνιασθέντων και μη εξιχνιασθέντων περιστατικών.

ΔΕΙΤΕ [ΕΔΩ](#) ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ

*Στοιχεία από την ιστοσελίδα του [ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ](#)

